

ressò mont-roigenc

EL SEGLE XIX, UN TEMPS CONVULS

3: RETORN DE FERRAN VII (1814): ABSOLUTISME (1814-1819). INICI DEL TRIENNI LIBERAL (1820-1823) I DE LA GUERRA REIALISTA

Martí Rom
www.martirom.cat

12-09-2020

La “Guerra del Francès”, a Espanya coneguda com “de la Independència” (1808-1814), s’acaba com a conseqüència de les derrotes de les tropes franceses. Es firma el Tractat de Valençay (11 de desembre de 1813) on Napoleó reconeix Ferran VII com a rei d’Espanya.

El 13 de març Ferran VII va viatjar a Perpinyà i el 22 estava a Figueres. Després va anar a Girona, Tarragona (1 d’abril), Reus (3 d’abril), Saragossa (hi va passar la Setmana Santa), Terol i va arribar a València el 16 d’abril. Allí les forces absolutistes van convèncer el Rei de rebutjar la Constitució de Cadis. A l’endemà, el general Francisco Javier de Elío va posar les seves tropes a disposició del Rei. Fou el primer “*pronunciamiento*” de la història d’Espanya. El 4 de maig un decret restablia la monarquia absoluta. L’endemà Ferran VII va marxar cap a Madrid, però es va quedar uns dies a Aranjuez esperant que les seves tropes entressin a Madrid i iniciessin la repressió dels contraris. Finalment, el 13 de maig de 1814 entrava triomfant a Madrid.

A l’abril de 1814, Napoleó va haver d’abdicar del tron de França degut a les contínues derrotes europees. Es confinat a l’illa d’Elba (entre Itàlia i Còrsega). Lluís XVIII serà el nou rei. Napoleó aconsegueix escapar-se i torna a França l’1 de març de 1815. Serà el període dels “Cent dies”. El final de Napoleó serà conseqüència de la batalla de Waterloo (18 de juny de 1815). Finalment serà desterrat a l’illa de Santa Elena, al mig de l’Atlàntic. Morirà als 51 anys, l’any 1821. Mentre, a França es produeix la restauració borbònica amb Lluís XVIII, que governarà fins la seva mort el 1824. Aquest serà un període de monarquia constitucional. El nou rei va intentar ser conciliador amb les noves idees, amb l’esperit de la Revolució francesa (1789).

Mentre, Espanya tornava a l’absolutisme més radical. En aquest moment neix el que seria el famós crit de “¡Vivan las cadenas!” o també “¡Muera la libertad y vivan las cadenas!””, com a expressió d’oposició a la Constitució de Cadis del 1812 que titllaven de “Código maldito”.

El 1815, l’Ajuntament de Mont-roig estava format per: batlle (alcalde), Francesc Riba i Mestre, regidor Degà Pere Mestre, regidors Miquel Vidiella, Miquel Pujol, Miquel Arnal, Josep Bargalló i Joan Munté, diputat Benet Fortuny i síndic Josep Jordi.

Aquest mateix any es crea el primer servei regular diari de diligències de l’Estat espanyol entre Reus i Barcelona. I el 1818 de Barcelona a València. Això va propiciar l’existència de bandolers que les assaltaven aprofitant algun indret inhòspit. Eren els

coneguts “bandolers de la manta”. Se’ls anomenaven així perquè aprofitaven la manta que duïen penjada a l’esquena per amagar els objectes robats.

El reusenc Antoni Pons Anguera en el “*Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña*” descriu els fets més rellevants que van succeir, però també fa anotacions sobre les collites o el temps: “*De este (28 d’octubre de 1816) hasta 1 de mayo de 1817 no llovió*”¹.

El 1817, a Mont-roig el batlle (alcalde) era Miquel Pujol Vandellòs i l’any següent ho era el mateix Miquel Pujol, regidor Degà Josep Aragonès, regidors Francesc Cabré, Pere Arnal, Jaume Vidal i Carles Pujol, diputats Josep Gassó i Miquel Vidiella i síndics Francesc Borràs i Joan Maseras².

A Espanya s’inicia el Sexenni absolutista (1814-1820). És el retorn de l’Antic Règim. Es restitueix la Inquisició. Ara la repressió no serà tan sols contra els afrancesats, els que havien donat suport a les tropes napoleòniques, també contra els liberals, contra tots aquells d’idees avançades que defensaven la Constitució de Cadis. S’inicia el trencament, són les primeres passes del que seran aquelles “dues Espanyes”. Els liberals anomenaran als seus contraris “servils”, i els absolutistes als liberals “negres”.

Andreu de Bofarull explica amb detall quin fou el procés d’implantació de la Constitució de Cadis, impulsada pels liberals. “*Durante la mayor parte del tiempo transcurrido desde la promulgación de la Constitución, casi todo el país había estado ocupado por el enemigo; de modo que la masa del pueblo poco ilustrada... no tenía experiencia de los bienes que podían proporcionar las nuevas instituciones, y las tropas se mostraban hostiles a las Cortes, por considerarse jefes y oficiales perjudicados y ajados bajo el régimen constitucional...*”³. Afegeix: “*Entonces el corto número de liberales que existían en las poblaciones trataron por todos los medios posibles de que el pueblo tomase parte y se adiesse al nuevo régimen... El pueblo creía que se oponía a sus innatas ideas de lealtad hacia el Rey, y veneración a las prácticas religiosas que hondamente tenían arraigadas, se mostraron sordos a aquellas ideas y afanes que no comprendían...*”⁴.

Era l’inici de la confrontació que duraria tot el segle XIX entre les forces de l’aristocràcia de la terra, de l’oligarquia, que defensaven l’Antic Règim i el predomini de la religió amb la irrupció i expansió dels liberals, de la nova burgesia que sorgeix de les professions que dinamitzaran la societat (metges, mestres...). És la foscor de l’Antic Règim contra la Il·lustració i el racionalisme (d’una Europa que avançava cap a la modernitat i el progrés).

En aquells sis anys (1808 a 1814), de la “Guerra del Francès”, havien canviat prou les coses. Per redreçar aquesta situació, l’Església va endegar una campanya de missions per tal d’aconseguir el control moral i ideològic que tenia abans. L’1 de març de 1818 en una predicació al convent de Sant Francesc de Reus “*se oyó... un estruendo de temblor y*

---

¹ “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña” d’Antoni Pons Anguera (Associació d’Estudis Reusencs, 1988), pàg. 51.

² “Notícies històriques de Mont-roig del Camp”, de Baptista Nogués, pàg. 57.

³ “Anales históricos de Reus” d’Andreu de Bofarull, Volum II, (Edicions del Centre de Lectura, Reus, 2007), pàg. 154.

⁴ “Anales históricos de Reus” d’Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 155.

gritos, que parecía que la iglesia se iba a caer. Y como se decía el sermón de los condenados toda la gente se asustó pensando que los demonios estaba dentro...”⁵. La caòtica sortida, cametes ajudeu-me, va ocasionar alguna cama trencada. Un grup de frares s’havien amagat a les voltes de l’església simulant els laments dels condemnats.

També cal esmentar que, en aquest període, molts capellans van patir persecució per les noves forces liberals. Per exemple, Josep Armengol, rector de Riudoms “*fue presó por los migueletes y tropas constitucionales y conducido a Reus, en donde fue insultado y amenazado de muerte...*”⁶.

A Mont-roig, el 1819 es decideix reprendre les obres de l’església nova. Com que Josep Daura, el director de les obres havia mort, “*la junta es valgué, llavors, del mestre Narcís Vallès, de Reus...*”⁷. Narcís Vallès Cugat el 1814 havia construït, entre d’altres, el Palau Arquebisbal de Tarragona.

El període després de la "Guerra del Francès" fou molt difícil per la pagesia del Camp de Tarragona. Arbres i collites havien estat malmeses pels exèrcits. Van haver-hi importants pedregades (1812) i sequeres (1815, 1817 i 1821). A les males collites s’hi va afegir la caiguda del preu del vi. El 1819 i 1820 hi va haver un rebrot de febres i el 1821 una epidèmia de còlera (la dita "febre groga").

Antoni Pons Anguera: “*Recibió el ayuntamiento de Reus una orden que al puerto de Barcelona se había introducido un barco extranjero,, que uno de sus individuos murió... y fueron presos todos los de dio barco, y todos los que se habían comunicado con ellos llevándolos al lazareto, y en poco tiempo murieron ocho o nueve... Luego se introdujo este mal en la Barceloneta por haber comunicado con ellos... En pocos días murieron muchos... En pocos días se declaró en Tortosa... había día que morían doscientos y hasta llego a trescientos...*”⁸.

Bofarull explica que des de Reus van anar a Tortosa, que estava molt infectada, dos metges acompanyats per nou ajudants. Dos d’aquests, veient la gravetat, van decidir tornar a Reus. “*Su aparición causó una conmoción general creyendo neciamente que traían aquella calamidad, con cuyo motivo fueron incomunicados y se les mandó lavar con vinagre, pero a pesar de todas las demás precauciones... aquellos dos infelices, colocados des de muchos días en una casa de campo fuera de la población, fueron inhumanamente arcabuceados cual bestias feroces y sus cadáveres entregados a las llamas dentro de la casa que habitaban... Por aquel mismo estilo se verificaron otras crueldades...*”⁹.

També es va produir una involució demogràfica en el Camp de Tarragona. No així a Mont-roig, havíem vist que tenia 2.000 habitants el 1787 i malgrat totes aquelles penúries, el 1857 serien 2.423 habitants.

---

⁵ Ho reproduceix Pere Anguera en el llibre “Menjacapellans, Conservadors i Revolucionaris” (Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1991), pàg. 23.

⁶ “Menjacapellans, Conservadors i Revolucionaris” de Pere Anguera (Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1991), pàg. 24.

⁷ “Història de Mont-roig” de Francesc Riba i Mestre (Centre d’Estudis de la comarca de Reus, 1983), pàg. 99.

⁸ “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña” d’Antoni Pons Anguera, pàg. 60.

⁹ “Anales históricos de Reus” d’Andreu de Bofarull, Volum II, pàg. 172.

L'any 1818, el batlle (l'alcalde) era Miquel Pujol Vandellòs, el regidor degà Josep Aragonès i la resta de regidors eren: Francesc Cabré, Pere Arnal, Jaume Vidal i Carles Pujol, diputats Josep Gassó i Miquel Vidiella i síndics Francesc Borràs i Joan Maseras¹⁰.

Resulta curiós trobar en el mateix equip de govern de l'Ajuntament, el 1815, a Francesc Riba i Mestre i Miquel Vidiella. El primer és el de la "Història de Mont-roig" i pel que escrivia del bàndol dels espanyols a la "Guerra del Francès". En canvi el segon era aquell comissionat "afrancesat" que anà a demanar clemència al general Suchet. Aquest segon el tornem a trobar a l'Ajuntament del 1818.

Tan sols cinc anys després del retorn de l'absolutisme, l'1 de gener de 1820, el general Rafael de Riego fa un nou "*pronunciamiento*" militar a Cabezas de San Juan (Sevilla), reclamant la restitució de la Constitució de Cadis. La insurrecció s'estén per tot Espanya i, el 7 de març, Ferran VII es sotmet "a la voluntat del poble". És l'inici del conegut com "Trienni Liberal" (del març del 1820 al setembre de 1823).

El 15 de març de 1820 el governador de Tarragona ordena la restitució dels Ajuntaments que manaven el 1814; és a dir, els que hi havia en acabar la "Guerra del Francès" i abans que el rei Ferran VII rebutgés la Constitució. A Mont-roig deuria ser aquell esmentat anteriorment, encapçalat per Pere Prous. El 26 d'abril un decret ordena el restabliment de la Milícia nacional.

El general Riego a l'arribar a Madrid, el 31 d'agost, en un teatre i mogut per l'entusiasme de la gent s'aixeca per cantar el que seria la famosa cançó "Trágala": "Trágala, trágala / vil servilón, / tu que no quieres / Constitución". Seria el famós "trágala" dels liberals.

Com en qualsevol d'aquestes cançons de contingut polític o ideològic, sempre hi havia la versió dels contraris: "Trágala, trágala / tú liberal / tú que no quieres / corona real".

En la majoria de pobles, les places majors serien batejades com "de la Constitució". Normalment s'hi col·locaven làpides commemoratives.

Amb aquest pronunciament es va fer el conegut com a *Himne de Riego*. Hi ha una versió popular de la lletra que s'ha fet famosa i ens ha arribat fins a nosaltres: "Si los curas y monjas supieran / la paliza que les van a dar, / subirían al coro cantando / ¡Libertad, libertad, libertad!".

Des de 1808, amb la successió de Carles IV amb Ferran VII i la "Guerra del Francès" (1808-1814), amb la inestabilitat política a Espanya, es succeeixen intents de revoltes a les colònies d'Amèrica. La derrota de l'exèrcit espanyol a la batalla d'Ayacucho (Perú), el 1824, portarà a la independència de les colònies.

"LA GUERRA REIALISTA" (1821-1823)

---

¹⁰ "Notícies històriques de Mont-roig del Camp" de Baptista Nogués ("Quaderns de la Pixerota", 2017), pàg. 57.

L'anomenada "Guerra reialista" fou una revolta de guerrilles d'algunes forces absolutistes amb el suport de l'església, d'aquells que els liberals deien "servils". Des de les trones, els capellans predicaven que aquelles sequeres, febres o l'epidèmia de còlera del 1821 són conseqüència dels càstigs de Déu contra aquelles noves idees que havien impregnat la Constitució. Aquesta "Guerra reialista" es pot considerar com la primera guerra civil espanyola.

Quan la notícia de la proclamació de la Constitució, el 1820, va arribar a Escornalbou, segons el Pare Francesc Aragonès¹¹, "*fue tan grande el sentimiento, que varios de los Religiosos llegaron a enfermar gravemente, no pudiendo resistir a la fuerte impresión que les causó... murieron tres... El P. Fr. Francisco Peres... a la primera noticia de que volvían a triunfar los constitucionales, quedó como si le hubiera herido un rayo; se fue a la enfermería, endonde estuvo un año batallando con sus ideas melancólicas, y no salió sino para el sepulcro...*"¹².

Des de la insurrecció liberal de Riego (1820), es vivia un seguit de desordres promoguts pels partidaris reialistes, de Ferran VII. Durant el període 1820 a 1822 hi ha diversos intents d'aixecament. A finals de 1821 hi ha una revolta a Castella promoguda pel dit "Cura Merino". A Catalunya aviat ho faran el baró d'Eroles, Joan Romagosa i Antonio Maraño (dit "El Trapense")¹³.

Em proposo destacar els fets més importants d'aquesta dita "Guerra reialista" fonamentalment els que van succeir al Camp de Tarragona. La situació socioeconòmica era molt difícil. El 1821 hi va haver una sequera generalitzada i un important descens en el preu del vi.

He trobat una visita del general Riego, l'heroi del moment, per les nostres terres: "*Festiva resultà... la jornada del 3 de novembre (de 1821), quan el general Rafael Riego passà, procedent de Lerida i Reus, per Tarragona. La ciutat el rebé calorosament, i organitzà, a instàncies de la Tertúlia Patriòtica, tot un rosari d'actes en honor seu...*"¹⁴. El 12 tornava a estar a Reus.

El 17 de desembre s'estableix novament les comunicacions de Reus amb Barcelona i Tortosa, pel final de l'epidèmia de còlera. A Barcelona van morir unes 22.000 persones i a Tortosa unes 8.000.

A finals del 1821, van començar a haver partides a la Terra Alta, Camp de Tarragona, Priorat i Baix Ebre. Generalment es dedicaven a trencar les plaques dedicades a la Constitució que hi havia als pobles. Més important fou l'activitat propagandística des dels sermons a les esglésies i als pasquins que apareixien per tot arreu. Calia lluitar contra els constitucionals pel bé de la religió. Es vivia un clima de confrontació entre reialistes (absolutistes) i liberals. Aleshores, augmenta el nombre de desertors que fugen a les muntanyes. I comencen a aparèixer partides escampades pel territori.

---

¹¹ Va morir el 1835. "Escritor religioso y político, que usó el pseudónimo El Filósofo Arrinconado y sufrió grandes persecuciones durante el periodo constitucionalista de Fernando VII", segons el llibre "Historia del Tradicionalismo español" (volum XIV) de Melchor Ferrer, pàg. 250.

¹² "Historia de Escornalbou" d'Eduard Toda Güell (Edicions del Centre de Lectura de Reus, 1984), pàg. 247.

¹³ Aquest era de Navarra. Era un llec trapenc de Santa Susanna que estava a Poblet.

¹⁴ "Història del Camp de Tarragona. El Tarragonès" dirigida per Enric Olivé (Publicacions de la Diputació de Tarragona, 1889), pàg. 111.

*“A finals del 1821 a l’entorn del Camp s’aixecaren entre d’altres partides la del Solà de l’Aleixar, la del Vinyes de Cornudella, i la de Simó de Poboleda...”*¹⁵.

El 29 de desembre de 1821: *“Comenzó hacer frio, que por ser bueno el tiempo había de todas especies de frutas como cerezas, hubas, etzétera. Año de mucha sequedad”*¹⁶.

Diu Andreu de Bofarull: *“Iba tomando fuerza un partido descontento que empuñando las armas, pronto llamó la atención pública e invadiendo toda España tenía todas las poblaciones en una especie de bloqueo, impidiendo las comunicaciones...”*¹⁷.

*“Les forces absolutistes anaven creixent; tenien el recolzament del clero... Per altra part, començava ja la divisió dels constitucionalistes en dos grups: els moderats i els progressistes...”*¹⁸.

Aquestes partides absolutistes lluitaven al crit de “Visca el Rei”, “Visca la Religió” i “Mori la Constitució”. Els dos partits que s’enfrontaven eren denominats “blancs” els reialistes i “negres” els liberals. El distintiu dels reialistes era una cinta vermella al barret on hi posava “Por la Religión y el Rey el morir es ley”. El dels voluntaris de la llibertat era una cinta verda amb la frase “Libertad o muerte”.

A més del propi exèrcit, els combatran algunes partides de liberals. La més remarcable és la de Josep Pellicer Fort, que era alcalde de Porrera el 1813. La seva primera acció, el 8 de gener de 1822, fou desbaratar una concentració “de facciosos” a Poboleda. Cal esmentar que des de la premsa liberal s’anomenava així a les partides dels reialistes. *“Segueixen les expedicions de Pellicer i els seus homes, alliberant un petit destacament de soldats assetjat en una casa de pagès vora Pratedip. Havent tingut notícies de la sublevació de partides faccioses pel Camp de Tarragona, tornen a Reus... Pocs dies després... rep ordres de passar per Duesaigües, on actuava una suposada partida de reialistes que, en realitat, sols era un grup de malfactors que espoliava aquells indrets...”*¹⁹. Veiem com, ara també, enmig de la guerra hi ha grups de lladregots que fan de les seves.

El “Diario Constitucional, político y mercantil de Barcelona”, que duia per lema “Constitución o muerte”, del 10 de febrer de 1822, fent referència a una “tertúlia patriòtica” que s’havia fet a Barcelona, reproduïa algunes de les intervencions. Deia: *“manifestando las calumnias que vertían los malvados contra las tertulias patrióticas llamándolas clubs de jacobinos, y exaltados a cuantos abrigaban algún celo à favor de la libertad...”*. Després *“(se) refirió las atrocidades de Merino y demás facciosos; y para traer egemplos frescos y cercanos recordó lo que habían hecho en Cervera, y en Monroig los enemigos del sistema...”*. Deuria produir-se algun tipus de revolta o aldarull.

---

¹⁵ “Comportament polític i actituds ideològiques al Baix Camp: 1808-1868” de Pere Anguera (Associació d’Estudis Reusencs, 1983), pàg. 54.

¹⁶ “Libro de varias cosas sucedidas en esta villa y algunos parajes de Cataluña”, pàg. 66.

¹⁷ “Anales históricos de Reus” d’Andreu de Bofarull Brocà, Volum II, pàg. 175.

¹⁸ “Un guerriller liberal al Priorat” d’Enric Fernández Pellicer (Episodis de la història, Rafael Dalmau Editor, 1972), pàg. 27.

¹⁹ “Un guerriller liberal al Priorat” d’Enric Fernández Pellicer, pàg. 26.

El 15 d'abril de 1822 Tomàs Costa (dit "Misses") s'apodera de Camprodon. El 2 de maig es revoltava a l'Espluga de Francolí "el Trapense", amb l'ajut del rector de Prades (dit "Mantellina"). Aconsegueixen reunir uns 300 homes, entre mossos del monestir i pagesos de la comarca. També s'hi suma el caporal del Mossos d'esquadra Pere Miró. El camp d'acció d'aquesta partida serà la Conca de Barberà, l'Urgell i l'Alt Camp. Aviat seran uns 1.000 homes. Es dedicaran, fonamentalment, a escometre les tropes en els seus desplaçaments; sempre emprant tàctiques de guerrilla. També, a trencar plaques de la Constitució als pobles que visitaven. Jugava al seu favor el coneixement del terreny i el suport de molts pagesos.

Al rellevant llibre "Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista" d'Antonio Pirala (Madrid, 1889), una extensa crònica dels fets polítics i de les diverses guerres civils del segle XIX a Espanya, llegim sobre "el Trapense": "*En campaña pendía de su hábito franciscano un crucifijo, de su cintura un sable, dos pistolas y un rosario. A caballo solía llevar siempre un látigo en la mano...*"²⁰.

A la "Historia del Tradicionalismo español", un llibre d'exaltació carlina, s'hi diu: "*Antonio Marañon, más conocido por El Trapense, al que acompañaba la muy heroica andaluza Josefina Comerford²¹, que tan importante papel desempeñará más tarde en la insurrección realista de 1827, se apodera de la ciudad universitaria de Cervera, constituyendo en la misma una Junta (18 de mayo)...*"²². Es feia dir "general".

Comencem a trobar diversos personatges que, des de l'òptica actual, ens poden semblar inversemblants: "El Trapense", Josefina Comerford...

Al diari "El Imparcial", de Madrid, del 4 de maig, trobem que "*se han derribado las lápidas de la Constitución de los pueblos de Sarral y Cabra... El que ha derribado las lápidas sabe que en el Ampurdán hay quien secunda sus ideas... 500 hombres que hace veinte y tantos días que subsisten, cuando no hubieran debido existir tres horas. Entre tanto los serviles seducen, los liberales se desesperan, los indiferentes temen, los facciosos se engruesan...*"

El mateix diari del dia 15 reproduïx una carta enviada el dia 6 de maig²³ que refereix la batalla de Bonastre del dia anterior. Diu que una partida de 150 homes de les milícies es van veure envoltats i van haver de fugir deixant uns vint morts o ferits. Els que quedaven els van perseguir fins a Torredembarra. Després descriu l'ambient de Tarragona: "*Esto es un infierno; pues como todo el día entran milicianos de los dispersos, los serviles van muy ufanos... Lo peor es que aquí estamos sin tropa...*".

En el del dia 18 de maig: "*El resultado ha sido dejar muchas armas en poder de los enemigos insurgentes... No puedo decir... cual será el número de los facciosos, pero es*

---

²⁰ "Historia de la guerra civil y de los partidos liberal y carlista" d'Antonio Pirala (Madrid, 1889), Volum 1, pàg. 9.

²¹ Josefina Comerford havia nascut a Ceuta el 1794. Era d'una noble família d'ascendència irlandesa. El seu avi i pare eren oficials d'un regiment d'expatriats irlandesos que servien al rei d'Espanya. El 1808 al quedar orfe va a viure a Dublín amb el seu oncle. Viatja per Europa (Viena, Roma) i el 1820 se'n va a viure a Barcelona. Es diu que finançava a la partida del "Trapense".

²² "Historia del Tradicionalismo español" (volum II) de Melchor Ferrer, Domingo Tejera i José F. Acedo (1941), pàg. 42.

²³ Les cròniques dels diaris les he anat incorporant al text segons la data de les informacions que cita, i no seguint la data de publicació del diari.

muy grande...”. Després comenta la topada al Coll de Santa Cristina (la Bisbal del Penedès): “Hallé todas las alturas coronadas de facciosos, atacando a la columna en todas direcciones... Todo el paisanage de las montañas de Santas Creus, ha tomado parte en el levantamiento, sin que hayamos hallado un alma en ningún pueblo ni caserío; hemos sido recibidos peor que eran los franceses en estos pueblos. En la acción de hoy había no pocos vestidos de negro, que sin duda eran clérigos...”.

Ara trobem citat Mont-roig. (7 de maig de 1822) *“Así es que hayer tarde con la mayor desvergüenza se derribó públicamente la lápida en el Pueblo de Aleixar... esta madrugada a cosa de la una de ella, algunos reboltosos han alborotado este pueblo... desde él han pasado a los de Maspujols y Borjas a poner igualmente sus moradores en insurrección retirándose enseguida al pueblo del Aleixar... en que se sabe hiban reuniéndose posteriormente algunos sugetos de los expresados Vilaplana, Maspujols i Borjas armados con carabinas y escopetas, cuyo total será hasta ahora, según noticias fidedignas, de unos 100 hombres. No será extraño que sigan tan pernicioso exemplo los pueblos de Monroig, Alforja y Riudecols y aun en este momento acaba de tener noticia este Ayuntamiento, que lo ha verificado ya el primero de dichos tres pueblos formando una partida de unos 50 hombres armados...”*²⁴.

Aquesta informació anterior es complementa amb la del “Diario Mercantil de Cádiz”, del 24 de maig, que publicava una notícia de Barcelona del 8 de maig: *“Ya se cuentan a estas horas 17 pueblos en plena insurrección. Los facciosos reclutan a bandera desplegada, y aun arrancan a la fuerza a los jóvenes de las casas de campo. Los pueblos en que se ha derribado últimamente la lápida de la Constitución son Aleixa, Borjes, Maspujols, Monroig y otros”.*

En el llibre “Josep Savall Ferrando i una història de Mont-roig”, tot parlant de l'evolució de les obres de l'església nova, s'hi diu: *“L'obra feya el seu curs normal y per allà al 1822 comensavan a fer las arcades que es sempre el més costós y més difícil. A pesar de la guerra dels realistes d'aquestos anys, l'obra no sufrió cap interrupció y hem de fer constar de manera ben notòria que en el poble de Montroig no havia liberals sinó solzament realistes que mes tart foren els carlistes...”*²⁵. Sabem que en aquell període el rector de Mont-roig era Mossèn Josep Baiget Rocamora (1796-1822).

Durant 1821-1822, en l'etapa dita “Trienni liberal, l'alcalde de Mont-roig era Francesc Borràs i segon alcalde Pere Freixas Vandellós²⁶. L'havíem trobat com a regidor l'any 1801 i 1817.

A mitjans de 1822 va començar a actuar al Camp de Tarragona la partida de Bartolomé Talam. Sabem que el 9 de maig van entrar al Prasdip²⁷.

“El 13 de maig... s'aixecà el cartoixà Antoni Curt al crit de Visca la religió i el rei absolut, a prop de Reus. Curt havia estat capità durant la guerra del francès. El 1822, tres altres partides rondaven pels entorns de la ciutat (Reus): la del cartoixà Joan

---

²⁴ Ofici de l'Ajuntament de Reus amb data del 7 de maig de 1822.

²⁵ “Josep Savall Ferrando i una història de Mont-roig” de Glòria i Josep Maria Savall Solé (Centre d'Estudis Mont-roigencs, Onada Edicions, 2009), pàg. 85.

²⁶ “Notícies històriques de Mont-roig del Camp” de Baptista Nogués, pàg. 57.

²⁷ “Prasdip. Història i recerques” de Josep M. Coll Casadó (1996), pàg. 97.

Pujol, la del franciscà dit el Chocho de Cornudella, que anava amb el Cametes de l'Espluga, i la del Campanera..."²⁸.

En el diari "El Imparcial", del 18 de maig, citant una informació del dia 9, hi trobem: *"El Trapense, que se dice y se firma el Príncipe Catalán, ha puesto en libertad en Montblanch al famoso Mosen Jové, que por conspirador manifiesto contra el sistema estaba allí preso hace un año... este facineroso y los demás presos se han unido a su columna... Esto está peor que en tiempos de los franceses. Los liberales de toda la provincia se han refugiado en esta plaza (Tarragona), que parece una Babilonia... Los facciosos que han entrado en Vendrell van mandados por un capellán. Han pedido seis mil duros de contribución. Don José Pellicer, rico propietario de Porrera, se ha puesto a la cabeza de los liberales y ha comenzado a escarmentar a los facciosos... Los gefes de los facciosos de Monroig son Vidiella y el R. P. Serrabou, franciscano"*²⁹. *Riudoms, en donde se acaba de derribar la lápida hace ya seis meses era como la sinagoga de todos los curas y frayles del partido. Es muy probable que el otro foco sea el monasterio de Poblet...*"

Aquesta mateixa informació sobre Vidiella i Serrabou, també l'he trobar al "Diario Constitucional", del 15 de maig, hi afegeix: *"Los confesionarios del convento de Escornalbou han hecho mucho mal a la buena causa..."*³⁰.

Hem tornat a trobar un "Vidiella". Anteriorment, teníem Miquel Vidiella, aquell comissionat "afrancesat" que anà a demanar clemència al general Suchet i que després formava part de l'Ajuntament del 1818. O Francesc Vidiella, aquell dit "Lo Quich de Mont-roig", un guerriller que col·laborà amb els francesos. No sembla que caps dels dos, en principi encaixi, com un cap de les partides absolutistes. Potser pel tipus d'actuació, que no per ideologia, podria ser el segon. Veurem, més endavant, com tornem a trobar un Francesc Vidiella però, en aquest cas, com a cap d'una milícia que lluitava contra els reialistes.

Explicava Eduard Toda: *"Als primers dias de Maig de 1822 s'aixecaren partidas de absolutistas... Unas a Poblet... a l'Espluga de Francolí y a Montblanch... Altras partides se formaren sota las murallas d'Escornalbou, a l'Aleixar, Montroig, Riudecols... baix las ordres del cabdill Romagosa, conseguiren lo dia 5 del mateix mes de Maig, batre y dispersar prop de Bonastre a 150 milicians de Reus y Valls. La noticia d'aquest moviment y de son primer exit causà gran sensació al pais, y aviat fou unànime la veu que acusà als Missioners d'Escornalbou com als frares pobletans d'haver sigut los iniciadors del moviment anti-revolucionari..."*³¹.

A "El Imparcial", del 18 de maig, podem llegir: *"La pérdida de los milicianos... en la desgraciada acción de Bonastre fue efecto de su intrepidez y del engaño del alcalde de salomó, porque les aseguró que los facciosos no eran más de 60 y eran más de 200... Esta tarde han llegado (a Reus, el 9 de maig) los milicianos de Porrera y Falset en*

---

²⁸ "Comportament polític i actituds ideològiques al Baix Camp: 1808-1868" de Pere Anguera, pàg. 56.

²⁹ Aquest frare és Joan Serrabou. Eduard Toda el cita com a "guardià" d'Escornalbou el 1835. "Historia de Escornalbou", pàg. 143.

³⁰ Al franciscà Pare Serrabou el tornarem a trobar al "Diario constitucional, político y mercantil, de Barcelona", del 23 de juny de 1822, a l'article "Eclesiásticos facciosos". Hi surt a la llista de 122 "facciosos de esta canalla".

³¹ "Historia de Escornalbou" d'Eduard Toda Güell, pàg. 249.

número de 250; ayer mataron en su tránsito a 30 facciosos... hay mucho entusiasmo, a pesar de no haber casi un pueblo que no se haya sublevado. Pasan de 1000 facciosos los que hay por estos alrededores y aumentará su número según van repartiendo pesetas los frayles y curas, principales causantes de estos males...”.

Amb data 11 de maig de 1822, un altre ofici de l’Ajuntament de Reus ens informa que hi ha hagut revoltes a Riudoms i Mont-roig. Com que la Milícia Nacional de Reus havia anat cap a l’Alt Camp i la Conca de Barberà en persecució de les partides Joan Romagosa i del Trapense, s’hi van enfrontar els 200 homes de la milícia de Porrera (la de Josep Pellicer Fort) i una força del regiment de Cantàbria. També esmenta que a Reus, envoltada per partides faccioses, s’hi van concentrar “120 soldats de Cantàbria, 20 del resguard, 210 milicians de Porrera, 80 de Falset, 40 de Mont-roig, 20 d’Alforja, 40 de Cambrils, 24 de Vilaseca, és a dir en total 554 homes armats, més els 280 milicians de la MNV de Reus, 19 cavalls...”³². Remarquem que, malgrat el suport de Mont-roig a les forces absolutistes, hi havia quaranta milicians liberals lluitant contra aquests.

A “El Imparcial” del 21 de maig, s’hi explica: “*Antes de ayer batimos dos veces a la gavilla³³ de facciosos, mandados por el fraile Trapense... Esta mañana desde la Espluga he mandado hacer un reconocimiento de Poblet... a pesar de que la columna estaba incomodada con la conducta que han observado los monges; al llegar las tropas una cuadrilla de facciosos disparó algunos tiros, pero huyó...*”.

Al diari “Diana constitucional, política y mercantil”, de Reus, del 21 de maig de 1822, s’hi diu que les milícies de Porrera havien desfet la partida de Pere Prous de Mont-roig, i del batlle i el rector de Vinebre. Aquest Pere Prous l’hem trobat anteriorment com a alcalde de l’Ajuntament de Mont-roig el 1814, al acabar la “Guerra del Francès”; i tornarà a ser regidor el 1823, al acabar aquesta “Guerra reialista”.

Antonio Marañón (dit “El Trapense”) era un soldat que va participar a la “Guerra del Francès” i que, segons les cròniques de l’època, era remarcable el seu fanatisme. Diuen que el 1814, a cops de mà va destruir una estàtua de la llibertat que hi havia al Congrés de Diputats a Madrid. Penedit de la vida de disbauxa que duia, va acabar al monestir de Poblet. Una d’aquelles cròniques el descriu amb precisió: “*bendecía con mucha gravedad a las gentes, que se arrodillaban a su paso y tocaban y besaban su ropaje. Fingía revelaciones para fanatizar y entusiasmar a la crédula muchedumbre; montaba con el hábito remangado, que suponía embotar las balas enemigas y hacerle invulnerable: llevaba en su pecho un crucifijo, y sable y pistolas pendientes de la cintura...*”³⁴.

Benet Tristany el 17 de maig, ocupa Solsona. Aquest serà un personatge singular en endavant. Fou rellevant la seva actuació a la Primera i la Segona Guerra Carlina. Nascut a Ardèvol (Solsonès), venia d’una família pagesa. Com que era sacerdot també se’l coneixia com “Mossèn Benet”. Fou canonge de la catedral de Girona el 1826.

---

³² “Revolució i contrarevolució a Catalunya durant el trienni liberal (1820-1823)” (1999) de Ramon Arnabat Mata.

³³ Segons la Real Academia Española, “gavilla” és un conjunt de varies persones utilitzat en sentit despectiu.

³⁴ “Historia general de España desde los tiempos primitivos hasta la muerte de Fernando VII” (volum XVIII) de Modesto Lafuente (Editorial Montaner y Simón, 1889), pàg. 354.

A “El Imparcial”, del 24 de maig, hi podem llegir: *“El día 15 hubo en Tarragona junta de generales y se resolvió se retirasen las milicias a sus pueblos... El bando de indulto publicado ya ha dado la tranquilidad a muchos pueblos sublevados, y no se duda de la entera pacificación, así que lleguen las tronas de las islas... El abad de Poblet se ha presentado al general con quien dicen ha conferenciado largamente... Los de Cervera han mandado recoger todas las alhajas de plomo y estaño para fundir balas, y han pedido a los pueblos vecinos armas, municiones y dinero. Los buenos constitucionalistas de aquellos alrededores esperan con ansia las tropas que se hallan en el Campo de Tarragona para dejar escarmentados de una vez aquellos perversos...”*.

Més endavant: *“(En Reus) se han presentado... para obtener indulto 150 facciosos capitaneados por un rico labrador de aquella comarca...”*. A continuació, fa una reflexió sobre aquells fets: *“La guerra contra las gavillas indisciplinadas no es una guerra de planes meditados, sino de marchas continuas que no les dejen descansar ni sosegar; es una guerra que requiere una actividad incansable...”*. I, després es queixa de la manca de suport de tropes de Madrid: *“No tendrían ni asomo de esperanzas los serviles, porque vieran frustrados sus planes tan pronto como fraguados; no se alentarían otros...”*.

A “El Imparcial”, del 25 de maig, explica una acció del dia 17. Diu que una columna de soldats que es dirigia a Cervera es va topar a Tàrrrega amb un considerable nombre de revoltats, que un cop aquests van desistir de lliurar les armes, aquells van enfrontar-s’hi i els van derrotar. Diu que es van apoderar d’un important nombre d’armes i afegeix que també *“del caballo blanco en que montaba el traidor monge Trapense...”*. Finalment diu que, a continuació, les tropes van entrar a Cervera.

El 29 de maig de 1822 els reialistes del Baix Camp es van instal·lar a la Selva de Camp. A l’endemà serien foragitats per la milícia de Reus. A inicis de juny de 1822, al Baix Camp, semblava que la situació havia millorat pels constitucionalistes.